

norden

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
www.norden.org

Puiteohjelma 2009–2012 ANP 2009/705 ISBN 978-92-893-1810-5

TOTEUTUS

Puiteohjelma on joustava työkalu, jota voidaan sopeuttaa ohjelmakauden aikana uusia etusijaistuksia vaativiin muutoksiin ympäröivässä maailmassa. Ohjelmassa asetetaan maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealan yhteistyön puitteet, joihin puheenjohtajakauden ohjelmat tuovat välttämättömän täydennyksen.

Puheenjohtajakauden ohjelmat muotoillaan ilmaisemaan sekä puheenjohtajamaan erityisiä painopistealueita että muita yhteispohjoismaisia tarpeita sekä tarkentamaan ja täydentämään puiteohjelmaa. Puheenjohtajamaan tulee taata työn jatkuvuus tekemällä yhteistyötä edellisen ja tulevan puheenjohtajamaan kanssa.

Pohjoismaisia verkostoja kehitetään puiteohjelman ja puheenjohtajakauden ohjelmien tavoitteiden toteuttamiseksi.

Tutkimus ja innovaatio ovat tärkeitä tekijöitä puiteohjelman toteuttamisessa. Yhteistyötä ja koordinoitua muidenkin sektorien kanssa vahvistetaan synergian lisäämiseksi suhteessa kansalliseen tutkimukseen. Lisäksi on tarkoitus seurata pohjoismaisen maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeyhteistyön alaisen tutkimuksen suuntauksia ja rakennetta sekä yhteistyötä NordForskin ja NlCen kanssa.

Tiedotusasioiden käsittelyä tehostetaan tavoitteena varmistaa, että tieto yhteistyön suuntauksista, tuloksista ja seurannasta välittyy sinne, missä voidaan saada aikaan parhaat tulokset.

Toimintaohjelman toteutus edellyttää välttämättömiä budjettivaroja Pohjoismaiden ministerineuvostolta.

Ohjelmakauden lopulla toteutetaan toimintaohjelman arviointi.

Kuva: Ingram

V. HYVINVOINTI, ELINTARVIKKEET JA TERVEYS

Turvalliset, terveelliset ja riittävät elintarvikkeet ovat yksilön terveyden ja sosiaalisen turvallisuuden edellytys. Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen, esimerkiksi pääsy monipuoliseen luontoon ja elävä ruokakulttuuritarjonta, ovat pohjoismaisen hyvinvointimallin tärkeä osa. Epäterveelliset ruokailutottumukset, liikunnan puute ja ylipaino ovat hyvinvoinnin uhka Pohjoismaissa ja laajalti muuallakin maailmassa.

Yhteistyön tulee kehittää pohjoismaista hyvinvointimallia erityisesti hyvän kansanterveyden, eläinterveyden ja eläinsuojelun alalla. Yhtenäinen pohjoismainen näkemys on tärkeä arvoperusta Pohjoismaiden ottaessa kantaa kansainvälisissä foorumeissa esimerkiksi terveen ja eettisen eläinhoidon sekä terveiden eläinten puolesta.

Pohjoismaat voivat turvallisen ja terveellisen ruoan tuottajina edistää ihmisten terveyttä esimerkiksi paremman riskinarvioinnin, riskienhallinnan sekä tehokkaan tarkastus- ja valvontatoiminnan avulla.

Yhteistyö rakentuu myös tutkimuksen, kuluttajatiedon, osaamisen, merkintäjärjestelmien ja alan valmiusyhteistyön varaan. Yhteistyötä tehdään myös pohjoismaisen toimintasuunnitelman puitteissa, jonka aiheena on terveyden ja elämänlaadun parantaminen ravitsemuksen ja liikunnan avulla.

VI. KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

Monet maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikealan haasteet ovat maiden rajat ylittäviä ja ne voidaan parhaiten ratkaista laajemman kansainvälisen yhteistyön kautta Euroopassa, naapurialueiden kanssa tai maailmanlaajuisesti. Erityiset ohjelmat ja suuntaviivat ohjailevat yhteistyötä Pohjoismaiden lähialueiden, Baltian maiden ja Luoteis-Venäjän kanssa.

Kansainväliset yleissopimukset, sopimukset ja prosessit vaikuttavat luonnonvarojen hallinnoinnin ja hyödyntämisen edellytyksiin. Lisääntyvän kansainvälistymisen myötä kasvava kilpailu ja Pohjoismaiden erilaiset suhteet EU:hun tuovat pohjoismaiseen yhteistyöhön sekä haasteita että mahdollisuuksia.

Suuret järvi- ja merialueet ovat tunnusomaisia Pohjoismaille. Riippuvuus merestä ja sen luonnonvaroista leimaa Pohjoismaita ja niiden yhteistyötarpeita naapurimaiden kanssa.

Yhteistyön tulee osaltaan edistää yhteisiä arvoja ja etuja kansainvälisissä prosesseissa ja foorumeissa alueellisesti ja maailmanlaajuisesti.

Yhteistyön avulla pyritään muun muassa tekemään pohjatyötä ja soveltuvisissa tilanteissa laatimaan aloitteita kansainvälisissä prosesseissa puiteohjelman tavoitteiden vahvistamiseksi. Ymmärrys kansainvälisten prosessien vaikutuksesta Pohjoismaiden julkishallintoon antaa myös syytä yhteisiin toimiin. Pohjoismaat voivat oppia toisiltaan ja vaihtaa kokemuksia myös muiden Euroopan alueiden kanssa.

norden

Puiteohjelma 2009–2012

Pohjoismainen maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeyhteistyö

VISIO

Kilpailukykyinen Pohjola vastaa kestäväällä biologisten luonnonvarojen käytöllä ihmisten hyvän elämänlaadun ja turvallisten elintarvikkeiden tarpeeseen ja edistää myönteistä globaalia kehitystä

Kuva: PhotoDisc

Kuva: PhotoDisc

POHJOISMAISEN YHTEISTYÖN OHJAUSVÄLINE

Puiteohjelma toimii pohjoismaisen maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeyhteistyön ohjausvälineenä Pohjoismaiden ministerineuvostossa ja sen työryhmissä vuosina 2009–2012. Puiteohjelma on tarkoitettu myös muiden yhteistyökumppanien käyttöön ja tiedottamiseen.

Kunkin vuoden puheenjohtajakauden ohjelma vuosina 2009–2012 tarkentaa ja täydentää puiteohjelmaa. Puiteohjelma ja puheenjohtajakauden ohjelma muodostavat yhdessä yhteistyön toimintaohjelman.

Yhteistyö keskittyy pohjoismaista hyötyä tuoviin alueisiin erityisenä painopistealueena Pohjoismaiden osaamisalueet, joiden myötä voimavaroille saadaan paras tuotto ja pystytään parhaiten vaikuttamaan kansainvälisiin prosesseihin.

Pohjoismaat tukevat monimuotoisuutta ja pyrkivät joustaviin toimintamalleihin, jotka perustuvat avoimuuteen, osallistumiseen ja vuoropuheluun alueellisten ja paikallisten tasojen kanssa.

Yhteistyön tulee:

- edistää osaltaan kilpailukyisen tuotannon kehitystä.
- parantaa osaltaan Pohjoismaiden edellytyksiä kohdata ilmastonmuutos ja sen mukanaan tuomat haasteet.
- turvata geneettinen monimuotoisuus tuleville sukupolville.
- tukea Pohjoismaiden rannikko- ja maaseutuyhdyskuntien ja niiden kulttuurin kestävää kehitystä.
- kehittää pohjoismaista hyvinvointimallia erityisesti hyvän kansanterveyden, eläinterveyden ja eläinsuojelun alalla.
- edistää osaltaan yhteisiä arvoja kansainvälisissä prosesseissa ja foorumeissa.

Pohjoismaiden pääministerit ovat antaneet Pohjoismaiden ministerineuvostolle tehtäväksi profiloida Pohjoismaita globaalina toimijana tulevaisuuden suurhaasteiden, globalisaation ja ilmastonmuutoksen, kohtaamiseksi. Tämä on yhteistyön tärkeä lähtökohta.

Pohjoismaat ovat hyväksyneet kestävän kehityksen strategian ”Kestävä kehitys – Pohjan uusi suunta” vuosiksi 2009–2012. Strategian avulla jatketaan kestävän kehityksen periaatteen sisällyttämistä työhön kaikilla yhteiskunnan aloilla. Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain ministerineuvosto pyrkii toteuttamaan kestävän kehityksen strategian tavoitteita omalla toimialallaan.

Kuva: Grete Kodi

Kuva: Photodisc

I. POHJOISMAIDEN KILPAILUKYKY

Globalisaatiolle tunnusomaista on markkinatalouden kansainvälistyminen ja maiden keskinäisen riippuvuuden lisääntyminen. Globalisaatio vaikuttaa pohjoismaisen alku- ja elintarviketuotannon kilpailutilanteeseen. Näkyvän aseman kansainvälisillä markkinoilla tulee perustua hyviin raaka-aineisiin, turvallisiin elintarvikkeisiin ja biologisen monimuotoisuuden säilyttämiseen. Ominaisia piirteitä ovat avoimuus ja vastuullisuus luonnonvarojen hyödyntämisessä ja tuotannossa.

Yhteistyön tulee edistää osaltaan kilpailukyisen tuotannon kehitystä. Tavoitteena tulee olla turvallisiin elintarvikkeisiin, logistiikkaan, joustavuuteen sekä elintarvikkeiden makuun ja monimuotoisuuteen liittyvien kilpailuettujen hyödyntäminen. Yhteistyö voi myös osaltaan kehittää merkintä- ja sertifiointijärjestelmiä, jotka vastaavat kuluttajien tiedontarpeeseen eettisissä sekä ympäristöön ja ravintoon liittyvissä kysymyksissä.

Tutkimuksen, innovaation ja osaamisen kehittäminen lisäävät pohjoismaisten toimijoiden kilpailukykyä. Uudet markkinat ja arvonalisäyksen mahdollisuudet ovat erityisen tärkeitä. Uuden tiedon ja varojen paremman hyödyntämisen myötä Pohjoismaat voivat yhä paremmin tuoda esiin pohjoismaista lisäarvoa maailmanlaajuisesti.

II. ILMASTO

Ilmastonmuutos vaikuttaa Pohjoismaiden maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarviketuotantoon sekä ihmisten terveyteen, elinympäristöön ja toimeentulon edellytyksiin.

Yhteistyön tulee osaltaan parantaa Pohjoismaiden edellytyksiä kohdata ilmastonmuutos sekä sen mukanaan tuomat haasteet ja mahdollisuudet.

Ilmastonmuutosta koskevaa yhteistyötä tulee vahvistaa ja muun muassa toteuttaa Pohjoismaiden ministerineuvoston vuosiksi 2009–2011 laaditussa ohjelmassa, jonka aiheena on ilmastonmuutoksen vaikutukset Pohjoismaiden luonnonvaroihin. Tämä edellyttää pohjoismaisten ja kansallisten voimien yhteistoimintaa.

Tarvitsemme tietoa ilmastonmuutoksen vaikutuksista mahdollisuuksiin harjoittaa maa- ja metsätaloutta, kalastusta, vesiviljelyä sekä elintarviketuotantoa kestävästi ja kilpailukyysisesti. Lisäksi tarvitsemme enemmän tietoa alkutuotannon ja elintarvikesektorin sopeutumisesta ilmastonmuutokseen. Hyödyntämisen, tuotannon ja jalostuksen lisäksi tärkeitä kysymyksiä ovat myös varautuminen uusiin kasvi- ja eläintauteihin, elintarvikeriskit sekä uudet organismit.

Luonnonvarat, esimerkiksi metsien ja maa-alueiden hiilidioksidin talteenottokyky, ovat tärkeitä ilmastonmuutoksen rajoittamisessa. Tarvitaan kestäviä ja energiatehokkaita tuotanto- ja jalostusmenetelmiä, jotka vähentävät kasvihuonekaasupäästöjä. Keskeistä on kehittää bioenergiaa ja uusiutuvia teollisuuden raaka-aineita.

Kuva: Lennart Bodén/tem

III. GEENIVARAT

Geenivarat muodostavat perustan eläinten ja kasvien sopeutumiselle muuttuviin oloihin esimerkiksi ilmastonmuutoksen, uusien kasvuolosuhteiden, uusien kasvi- ja eläintautien, lisääntyneen tuotannon ja uusien ympäristö- ja kuluttajavaatimusten myötä. Keskeistä on geenivarojen säilyttäminen ja kestävä hyödyntäminen.

Säilyttäminen ja kestävä hyödyntäminen ovat riippuvaisia siitä, onko kyse maa- vai vesiperäisistä, kesyistä vai luonnonvaraisista geenivaroista ja niistä kulttuuri- ja elinkeinotekijöistä, joissa geenivarat esiintyvät.

Yhteistyön tulee turvata geneettinen monimuotoisuus tuleville sukupolville elintarviketuotannossa, metsätaloudessa ja yhteisessä kulttuuriperinnössä.

Pohjoismaisella geenivarakeskuksella (NordGen) on päävastuu pohjoismaisesta viljelykasvi-, kotieläin-, ja metsäpuualan yhteistyöstä ja työ toteutetaan keskuksen vuosien 2008–2012 strategiaohjelman puitteissa. Vesien geenivaroja koskevaa yhteistyötä tehdään muissa foorumeissa.

Sekä maa- että vesiperäisten geenivarojen hyvän ja tehokkaan hallinnoinnin kautta luodaan perusta tulevaisuuden jalostukselle, kehitykselle ja uuden luomiselle. Geenivarojen hyödyntämisen helpottamiseksi tarvitaan toisaalta lisää tiedotusta ja osaamisen levittämistä muun muassa hyödyntämiseen liittyvistä oikeuksista, toisaalta aktiivista kansainvälistä toimintaa.

Kuva: Photodisc

IV. RANNIKKO- JA MAASEUTUYHDYSKUNTIEN KEHITYS

Pohjoismaissa maa- ja metsätalous, kalastus, vesiviljely ja elintarviketuotanto ovat tärkeä perusta rannikkoalueiden ja maaseudun väestölle, elinkeinoelämälle ja maisemille.

Rationalisoinnin seurauksena suurissa osissa Pohjoismaita yhä pienempi osuus väestöstä työskentelee alkutuotannossa ja siihen liittyvillä aloilla. Näillä elinkeinoaloilla on myös suuria rekrytointivaikeuksia.

Yhteistyön tulee tukea pohjoismaisten rannikko- ja maaseutuyhdyskuntien taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävää kehitystä sekä alueiden kulttuuri-identiteettiä.

Kehitysvaima ja paikallisväestön edellytykset elävän maaseudun rakentamiseksi ovat ratkaisevan tärkeitä rannikko- ja maaseutuyhdyskuntien arvojen ja voimavarojen vaalimiseksi ja hyödyntämiseksi.

Maaseudun elinkeinoelämää tulee vahvistaa kehittämällä uusia liikeideoita alkutuotannon piirissä toimiville yrityksille. Innovatiivisen yrittäjyyden toteuttaminen ja uusien yritysten perustaminen yritystoiminnan laajemmassa merkityksessä – vihreä hoiva, monivaikutteisuus ja matkailu – tuovat liiketoiminnan kehittämiseen sekä mahdollisuuksia että haasteita.